

Štiavnické hlavičky IV.

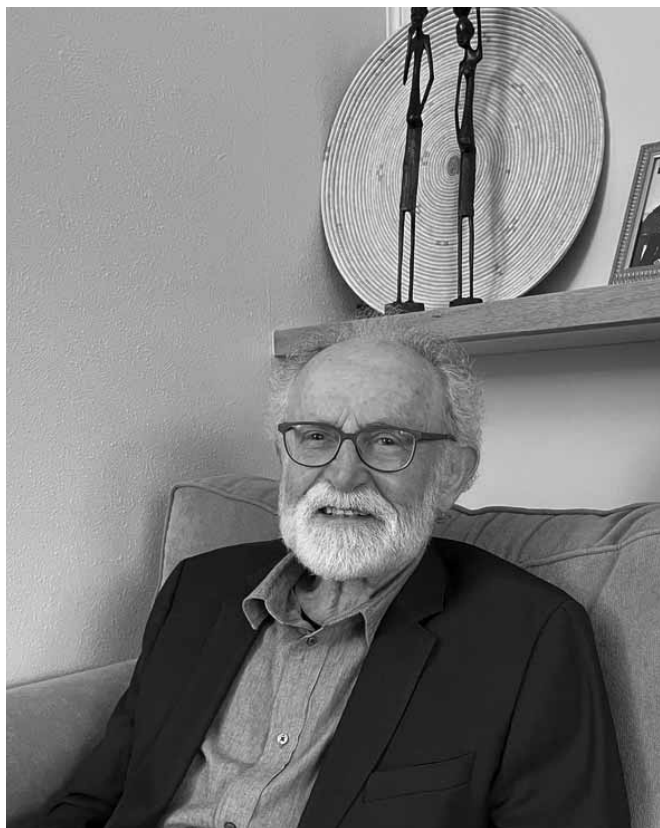
Vedecká značka „Hell“ v 21. storočí.

Pavol Hell. Zhoda mien so slávnym rodom Hellovcov. Náhoda? Či znovuoobnovenie sa genetického kódu? Kódu najvyššej kvality objaviteľstva aj aplikačného novátorstva. Tie nesie do súčasného, 21. storočia, aj banskoštiavnický rodák Pavol Hell. Profesor na Simon Fraser univerzite v Burnaby/Vancouveri a Karlovej univerzite v Prahe.

Či ide o zhodu mien alebo príbuzenský vzťah sa dodnes nevie. Niečo magické v znovuoobjavení sa tohto mena v Banskej Štiavnici môže byť. Keď očarilo aj Pavlovho predka, oravského rodáka, Jakuba Hella. Ktorého pred takmer 200 rokmi priviedli až z Oravy uhorskí honvédi do štiavnického väzenia. Po prepustení z väzenia sa rozhodol, presvedčený o vyvolenosti svojho mena, v Štiavnici sa natrvalo usadiť.

Talent k exaktnému mysleniu sa u jeho potomka Pavla prejavil už v ranom detstve. Mohol som ho pozorovať ako jeho spolužiak v našich spoločných prvých školských rokoch, prvej až tretej triede ZŠ (1952-1956). Do ich domu na Akademickiej ulici som chodil veľmi rád. Hrať sa s jeho, na tú dobu modernými, hračkami. Keď napríklad elektrické vláčiky potrebovali transformátory zo zásuvkového napätia na cca 10-násobne nižšie. Táto „štava“ oživovala vo vtedajších zostavách, v zmenšenej mierke, celý svet okolo koľajníc. Keď sa malý Pavol náhle odšťahoval s rodičmi do Košíc (symbolicky 7. novembra, 1957), stratil som nadjho dobrého priateľa aj jeho sympatických rodičov. Preživších, po pohnutých osudových udalostiach, podobných osudom mojich rodičov. Jeho nadaného otca Ladislava a krásnu mamu Marion. Pavol, na rozdiel odo mňa, s doporučením rodičov absolvoval priemyslovku (hutnícku) v Košiciach. Keďže hutníkom sa stať nehodlal, vo voľnom čase samostatne riešil matematické rébusy, hlavolamy, zúčastňoval sa s nimi na súťažiach v časopisoch, najmä však na matematických a fyzikálnych olympiádach. Bol vytrvalý, v tomto abstraktnom hobby, pre stredoškôľakov nie celkom typickým, sa mu dario. Tak si dodal odvahy a prihlásil sa na štúdium na Matematicko-fyzikálnu fakultu Karlovej uni-

verzity v Prahe. A prekvapenie sa konalo, bol prijatý. S ocenením jeho dovtedajšieho, systematicky rozvíjaného matematického talentu. Postupoval úspešne, v prostredí, ktoré sa mu veľmi páčilo. Pod vedením špičkových českých matematikov sa dostal do 4. ročníka. Bratská vojenská pomoc ale jeho životom zakývala. Tak ako osudmi mnohých nás. Pavol ale neotáľal. Ešte 21. augusta 1968, po dobrodružnej, už predtým plánovanej ceste do Holandska, emigroval. Priamo do Kanady. Tam dokázal svoje vysokoškolské vzdelanie obdivuhodne načas, prakticky bez prerušenia, v Hamiltone na McMaster univerzite v 1970, ukončiť. A ako to jeho naturelu exaktného a akčného človeka bolo vlastné, vo vzdelávaní pokračoval PhD štúdiom na Montrealskej univerzite, ktoré v 1973, matematicky presne, obhájil. Ako sa na tamojšiu provinciu Quebec patrilo, vo francúzštine. To už bol prijatý na post-doktorandské štúdium na univerzitu Britskej Kolumbie (UBC) vo Vancouveri, na opačnom konci Kanady. Aby to nebolo nudné, zanedlho prijal pozvanie na post v USA, na vysoko prestížnej Rutgers Univerzite, v New Brunswicku. S takýmto, takmer dokonalým životopisom, sa tam stal ako 34-ročný docentom (1980) a ako 37-ročný profesorom (1983) na svojej, vtedy už stálej pozícii, na univerzite Simona Frasera (USF) v Burnaby/Vancouveri. Ale ani Pavlova Alma mater, Karlova univerzita v Prahe, na neho nezabudla. Jeho vedecký aj pedagogický prínos ocenila jeho menovaním za hosťujúceho profesora (2017), umožnením ukončenia prerušeného štúdia (2018) a udelením diplomu o ukončení štúdia (2019). Celá táto pozoruhodná, dynamická, dôsledná cesta za kvalitným vzdelaním a za možnosťou tomu zodpovedajúcej tvorivej práce by nebola možná bez školenia sa u špičkových, svetovo uznávaných odborníkov v mnohých oblastiach aplikovanej matematiky. Akými boli najmä rakúsky matematik Gert Sabidussi, slovenský Alex Rosa či český Zdeněk Hedrlin. „Na pleciach“ týchto špičkových vedcov sa aj on postupne stal tým vyhľadávaným špičkovým odborníkom, učiteľom, školiteľom či projektovým manažérom. Jeho špecializácie bývajú označované, okrem iných, ako „po-

Pavol Hell FOTO ARCHÍV PH

čítačová kombinatorika“ či „grafové algoritmy“.

Súčasná vedecká práca, najmä v konkurenčnom prostredí dnešného globálneho sveta, má niekoľko trvale platných pravidiel. Prvé z nich je: „uč sa u najlepších vo svojom odbore“. Ďalšie, nadväzujúce: „pracuj, prácu ukonči, výsledky publikuj“. „Odozdváaj svoje poznatky a skúsenosti mladým talentom“. „Vytvor z nich vedeckú školu“. Aby sa tak stalo, vedecká práca potrebuje, aspoň pre kvantitatívne porovnanie státisícov vedcov z celého sveta, čo najjednoduchšie, a pritom univerzálne hodnotenie- scientometrické ukazovatele. Najznámejším takýmto ukazovateľom je tzv. Hirschov index, H. Jedným číslom ukazuje citovanosť autorových publikácií. A tým zviditeľňovať vplyv na autorov vedeckých prác z celého sveta. Pavol Hell spomínanými etapami neomylnne prešiel. Jeho aktuálny Hirschov index 50 je uvedený v pravidelne aktualizovanom webovom portáli www.slovenskivedci.com. Portál zoraďuje všetkých vedcov a vedkyne so slovenským pôvodom s Hirschovým indexom vyšším ako 30. Je ich 286. Či už pracujúcich na Slovensku alebo kdekoľvek v za-

hraničí. Už tento index odzrkadľuje Pavlovu viac než 60-ročnú, vedeckú aj pedagogickú prácu. Je výsledkom systematického publikovania svojich výsledkov v špičkových vedeckých časopisoch či knihách. Zahrňuje vedenie talentovaných študentov z celého sveta pri ich doktorandských prácach, či už ukončených obhájením PhD (19) alebo pokračovaním post-doktorandským štúdiom (26). V aktívnej práci neustále pokračuje. Najmä reedíciou mimoriadne úspešnej monografie *Graphs and Homomorphism* (Oxford 2006, 1. vydanie), so svojím celoživotným spolupracovníkom Jaroslavom Nešetřilom.

Ako ukazuje životný príbeh banskoštiavnického rodáka Pavla Hella, dobrodružnou a vzrušujúcou nie je len veda sama osebe. Takými môže byť samotná cesta za najkvalitnejším vzdelaním a tomu zodpovedajúcou vedeckou prácou. Zdoľavajúcou všetky prekážky, ktoré život prináša. To je aj mottom tejto, IV. časti Štiavnických hlavičiek. Pokračujúcej už v našom, internetovom 21. storočí. V storočí „umelej inteligencie“.

Peter Gemeiner